

Képzőművészeti szemle

A közönség ítéletét egy kiállításról rendszeresen nem a jó, hanem a rossz művek befolyásolják. A remekmű elveszti értékét szemünkben, ha a környezete rossz. Mi nem esünk ebbe a hibába, mert jól tudjuk, hogy huszonegy termet betöltő kép, szobor és terv — közel hétszáz mű — mind egytől-egyig nem lehet jó. A Műcsarnok idei téli tárlata nem jobb és nem rosszabb, mint szokott lenni. A progresszivitásnak nyoma sincs, a kiállítás anyagának tömege konzervatív. Természetesen ez az általános megállapítás nem megbélyegzés, mert nem stílusért, hanem a jó művészetért harcolunk. A konzervatív művészi álláspont éppen úgy tiszteletreméltó, mint a haladó törekvés, ha meggyőződésből folyik és nemcsak szokásból, vagy a modern oldalon a mindenáron újat csinálásra való törekvésből. Ez azonban nem jelenti azt, hogy egy kép vagy szobor, mert jól kivitelezett, már okvetlenül dicséretünk tárgya. Jól tudjuk, hogy a művészet, akár akarja alkotója, akár nem, bizonyos célt szolgál tartalmával. A művészetnek igenis első-sorban erkölcsi, szociális, tanító és gyakorlati értéke van. A művészet nem önmagától való, nem önmagáért létező szép. A l'art pour l'art a mi szemünkben nem művészeti érték, mert nincs cél nélküli költészet, zene, építészet, festészet, szobrászat. Mi már régen hirdetjük, hogy Mihalovits Miklós, Szánthó Mária vagy Kővér Gyula meztelen alakjai nemcsak jól festett aktok, s „Csendes percek” és hasonló tárgyú képeik mögött a művészet örve alatt mást is csempésznek a közönség elé.

Horváth József „Nyugalom” című képe a szokványos akvarellek méreteit sokszorososan túllépi. Ezt nem kifogásként említjük, mert hiszen a vízfestményt azért készítik kisebb méretre, mert a kivitelezés a nagy méreteknél fokozottabban nehéz. Ködlő alakja, az egész kép egységes fejlesztése páratlan felkészültségről tesz tanúságot. Vidovszky Béla, ez a késői impresszionista egészen különös módon tudja gondosan kivitelezett vásznain romantikus érzéseit kifejezni. Előkelő hangja, választékos harmóniája sokak csodálatát váltja ki. (Szoba öreg kastélyban). Kár, hogy csak egy képében gyönyörködhattunk. Merész Gyula önarcképe magába való tekintés. Régen láttunk tőle ennyire lélekkel festett festményt. Zsánerképei azonban nem szerencsések, hiába, nagyon lejárt a novellisztikus ízű képek ideje. Horváth Béla havas tájai meglepően finomak, hangulatosak. Istókovits Kálmán Magdolnája a megszokottól nagyon eltér. Egyszerűsége, monumentalitása, festői beállítottsága ezen a képén valóban érvényre jut. Az orosz lányról festett portrén a sápadtság, a nagy fehérség és a különös színfelépítés révén ez a kép rideg, azonban az álmodozó, szomorú tekintet elárulja a komoly lélekboncolást. Boldizsár István impresszionizmussal vegyes pointillizmusa gyengéden oldja fel a felületet. Az apró színfoltok ornamentális szépsége művein jól jut kifejezésre. Csendélete, tájképe elárulják a természet iránti csodálatát. Kássa Gábor „Behavazott városa” kitűnően sikerült parádés festmény. Képezítése, a foltok elrendezése, az élettel való kon-

taktusa, amely művéről sugárzik, jól fejezik ki élményét. Udvari Pál festését nem először dicsérjük meg. Mostani szereplését különösen kiemeljük. Ő a postimpresszionizmus egyik legjelesebb mestere. Nagy képén (Mise után) friss, üde színakkordjai, tónusa, kifogástalan jó kompozíciója mellett a részletek tisztaságát is érdemes megfigyelni. Jaschik Almos népmese-illuszációi: „Cigány az égben és a pokolban” olyan artistikusak, mint ahogy tőle már megszoktuk. Meseszerű, leheletszerűen finomak, kár, hogy a nyomdatechnika ezeket a papírra vetett légies álmokat nem tudja visszaadni. Gallé Tibor akvarelljei pompás megfigyelő képességről tanúskodnak. Emőd Aurél nem olyan vídám, mint azelőtt. Szenvedélyessége lecsillapult, nyugodtabb, komolyabb és mélyebb. Ifj. Czene Károly dekoratív vásznai azt árulják el, hogy nagy feladatok megoldására is képes. Párisa falat kíván. Czumpf Imre tusrajzai erőteljesek, jól jellemzi a tájat, melyet papírra vet. Igen jó Zolnay Géza leányportréja.

Ditrői Siklódy Lőrinc szobrai azt bizonyítják, hogy meszerűk a régi iskolából került ki. Munkái szuggesztívek. Hajlik a zsánerszerűség felé. Sikerdy nem mindig csak szentimentálisan érzélgős. Krisztus-feje, Szent Antala és több más műve komoly érzéssel teli. Borbereký Kovács Zoltán monumentális hősi emléke mintája lehet a tömör, plasztikus gondolatnak. Damkó József életközelséggel teli bronz tanulmányfeje a belső arcot is kifejezi.

Az Ernst Múzeum utolsó csoportkiállítása különösen érdekes volt, és pedig azért, mert két művész, Hollós Mattioni Eszter és Pólya Iván egy új technikai eljárást mutattak be, amely elsősorban falképek kivitelezésére alkalmas. Ez az eljárás körülbelül a mozaik és freskó között foglal helyet. Ők, a feltalálók, hímes kőnek nevezik. Néhány kiállított darabiukon látiuk, hogy a hímes kő nem olyan merev, mint a mozaik, de sokkal tűzesebb, mint a falfestés. Ha ez a színes faldísz valóban időálló, úgy minden bizonnyal egy egészen nagyjelentőségű újítással állunk szemben. Pólya Iván művei jól alkalmazkodnak a falkép követelményeihez; kiegyenlített, lemért, dekoratív hailandósága igen alkalmassá teszi nagy felületek díszítésére. Mattioni Eszter nem olyan higgadt, mint Pólya Iván. Az ő festését belső tűz járja át. Szípkázik, belső elképzeléseit, élményeit, feszültséggel teli képzeteit frissen, üdén rögzíti. Atlépi, ledönti a korlátokat, nem azért, hogy újítson, hanem azért, mert újszerű elgondolásai új kifejezési formát követelnek. Előadasmódja behízelő, üde, friss. Témái, főleg vallásos elgondolásai, bensejéből fakadnak.

Hrabáczy Ernő festményei komoly művészi törekvések. Sötét, rembrandtos képei, különös világítási effektusos művei misztikusak. Hangulatos képei néha álomszerűek és annyira komolyak, hogy már-már félelmetesek. Látszatra Szüle Péterrel tart rokonságot, csak hogy míg Szüle a clair-obscurrel valahogy gazdaságosan bánik, Hrabáczy erre épít. Formát, színt,

vonulat a hangulat kifejezése alá rendeli. Ripszám Henrikben művein keresztül tehetséges festőt ismertünk meg, akinek nagyvonalúsága, képfelepítése, ízlése, komolysága olaj- és vízfestményein határozottan megnyilvánul. Értékelnünk kell munkáit, túl az obligát faldíszén. A kiállítás mulatságos szereplője Révész István. A katalógusból olvassuk ki, hogy 49 éves korában kezd hirtelen neki a festésnek és Csontváry, Utrillo szelleme nyilvánul meg dolgain. Nono, azért mert valaki elsőosztályú dilettáns, nem szükséges őt összehasonlítani művészekkel. Ezeknek a szörnyű, gyerekes festegetéseknek nincs a nyilvánosság előtt helyük. Az illetet úgy kell elrejtegetni, mint azt a titkos drámaírók teszik. Majd az utókor fedezze fel, illetve vesse el remekműveit. Hagyja abba a vászon- és festékpusztítást és higgye el: bankigazgatónak lenni jobb és számára egész biztosan nagyobb sikert jelent. Tessék szép képeket venni és azokban gyönyörködni, nem pedig másokat saját „amatőr” munkáival mulattatni. Őt X-szel nehéz és reménytelen a festés elkezdése, könnyebb a 30 éve űzött mesterséget folytatni, a bankban dirigálni, a börzejegyzést figyelni.

Egy művész gyökerében való változásának, mindinkább való megtisztulásának, elmélyülésének lehetünk tanúi a Frankel Szalonban, Vass Elemér kiállításán. Ez a művész még nem is olyan régen a jókezü, könnyen festő impresszionisták csoportjába tartozott. Vakító napfényt, az atmoszféra játékát, annak színekre gyakorolt hatását, könnyen odavetett, elmélyülés, gondolatnélküli technikai bravúrral lefestett tájakat festett; és most, amikor nem a szemnek akar csak gyönyörűséget okozni, látjuk, a dolgok igazi mélyére is tud tekinteni. A formát, színt lélekkel itatja át, értelmet akar a képeknek adni s hogy ezt elérje, lemond a látszat-, felületfestésről. Nem az anyag érdekli. A matéria, a technika csak kísérője a hangulatnak, amelyet velünk közöl. A Tünődés című műve nemcsak egy női alaknak kompozícióba való helyezése, a „táj” nemcsak az út, a fa, kerítés megfestése és az „interieur” nem pusztán a szoba leltározása. Vass Elemér számára a lefestésen túl kezdődik a festés. A pontos rajz, szín, forma neki még nem jelenti a művészetet. A tartalom, amelynek kifejezést akar adni, az a kép lényege. Ezeket a kiállított gyönyörű tónusú képeken a harmóniába foglalt színek a művész érzélemlát nyilvánítják. A benne élő hangulatokat, a dolgokhoz fűződő, velejáró, hozzátartozó gondolatokat örökíti meg. Érzést materializál és ezzel jut el a művészet tényleges céljához. A kép így csak közbeeső állomás, a művész a közlő és szemlélő között áll. Az egykori felületet festő impresszionista eljutott oda, hogy a képet vizuális kifejezési eszköznek tekinti, amelyre csak azért van szüksége, mert képzeletvilágának kinyilvánítása — amelyet belső kényszer alatt kell kifejeznie — csak a festés és csak az általa megválasztott módon való festéssel lehet.

Dr. Jajczay János